

Forslag

til

Lov om ændring i lov om naturfredning.

Fremsat den 2. marts 1961 af *statsministeren*.

I lov nr. 140 af 7. maj 1937 om naturfredning, jfr. lovbekendtgørelse nr. 106 af 21. marts 1959 og lov nr. 101 af 25. marts 1959 foretages følgende ændringer og tilføjelser:

1. § 2, stk. 1, 3. og 4. pkt. udgår og erstattes af følgende:

„Inden for en omkreds af 100 m fra jordfaste fortidsminder må der ikke uden tilladelse af fredningsnævnet, der om sagen skal indhente udtalelse fra nationalmuseet, opføres bygninger, skure, master o. lign. eller foretages beplantninger, ændringer i terrænet eller andre foranstaltninger, der i væsentlig grad kan virke skæmmende eller ødelæggende på det pågældende fortidsminde. Fredningsnævnet kan efter indhentet udtalelse fra nationalmuseet under hensyntagen til terrænformer, udsigtsforhold m. v. ændre sikringszonens afgrænsning, når dens areal ikke forøges.“

2. Til § 3 føjes som nyt punkt til stk. 1:

„Såfremt det findes fornødent, kan der inden for en amtsrådskreds oprettes flere fredningsnævn, hvis indbyrdes virkeområde inden for amtsrådskredsen fastsættes af statsministeren.“

3. Ordet „amtsrådskredse“ i § 3, stk. 3, ændres til „fredningskredse“.

4. Til § 3 føjes som nyt stykke:

„For nævnenes medlemmer gælder de i retsplejelovens § 60 for dommere fastsatte habilitetsregler.“

5. I § 9, stk. 1, ændres ordene „Bygningskommissioner, sundhedskommissioner og politimestre“ til „Enhver offentlig myndighed“.

6. § 10, stk. 1, formuleres således:

„Når et spørgsmål om fredning eller færdselsret er rejst af fredningsnævnet eller indbragt for dette, påhviler det nævnet at indrykke bekendtgørelse i statstidende og efter bestemmelse af nævnets formand i et eller flere af de stedlige blade om sagens genstand og omfang og samtidig at underrette ejeren af den pågældende ejendom. Når bekendtgørelse har fundet sted i statstidende, må der ikke foretages noget, der kan danne hindring for eller vanskeliggøre sagens gennemførelse. Bliver sagen ikke gennemført, skal fredningsnævnet henholdsvis overfredningsnævnet på begæring ved kendelse afgøre, hvorvidt og da hvilken erstatning der tilkommer ejeren eller andre i anledning af sket forsinkelse.“

7. § 10, stk. 1, ændres til stk. 2.

8. § 10, stk. 2, ændres til stk. 3.

9. § 15, stk. 3, affattes således:

„Meddelelse om de af fredningsnævnet afsagte kendelser skal derhos i alle tilfælde inden 8 dage efter kendelsens afsigelse offentliggøres i statstidende. Udskrift af kendelse eller beslutning skal tillige inden

8 dage tilstilles den, der har rejst sagen, samt andre interesserede efter nærmere af statsministeren fastsatte retningslinjer.“

10. § 17, stk. 1, 1. pkt., affattes således:

„Af erstatningen udredes halvdelen af statskassen. Den anden halvdel udredes af det pågældende amtsfond og de i amtsråds-kredsen beliggende købstadkommuner efter folketal i henhold til den senest offentliggjorte folketælling. Ligger den fredede ejendom helt i København, Frederiksberg, købstæderne eller flækkerne i de sønderjyske landsdele, udredes denne halvdel dog alene af den pågældende kommunale kasse.“

11. § 17, stk. 3, affattes således:

„Må beboerne i en eller flere kommuner, der efter foranstående ikke er bidragspligtige, antages at have en væsentlig fordel af en ordning, kan det pålægges den pågældende kommune at udrede en passende del af erstatningen.“

12. § 22 affattes således:

„Uden for byer og bymæssige bebyggelser og uden for områder, der er omfattet af en godkendt byudviklingsplan eller byplan (dispositionsplan), skal der til større samlede bebyggelser, der ikke tjener et på stedet naturligt formål, erhverv eller helårsbeboelse, indhentes tilladelse fra fredningsnævnet.“

13. Til § 23, stk. 4 føjes ordene „eller der i øvrigt er ret dertil for almenheden“.

14. § 23, stk. 5, 1. pkt., affattes således:

„På den frie strandbred må der ikke uden fredningsnævnets samtykke iværksættes foranstaltninger, der er til hinder for den frie færdsel, eller i det hele foretages noget, der vil være til væsentlig ulempe for almenhedens ret hertil.“

15. Til § 25, stk. 2, føjes efter 1. pkt.:

„Inden for en afstand af 300 m fra indsøer med en vandflade på mindst 3 ha, og fra offentlige vandløb med en bredde på mindst 5 m, og inden for en afstand af 100 m fra de i lov nr. 95 af 29. marts 1957 om bestyrelsen af de offentlige veje under § 3, stk. 2 a)-d) nævnte hovedlandeveje og landeveje, må der ligeledes kun byg-

ges med fredningsnævnets tilladelse, jfr. næstsidste stykke, medmindre en væsentlig bebyggelse inden for disse afstande allerede er begyndt inden den 1. marts 1961.

16. § 30, stk. 1, affattes således:

„Enhver art af friluftsklamer uden for gader, veje og pladser i byer og bymæssige bebyggelser er forbudt. Herfra undtages dog reklamer vedrørende en næringsdrift eller virksomhed, når reklamen er anbragt i umiddelbar tilknytning til næringsdriften eller virksomheden. Dog kan fredningsnævnet forbyde reklamer, der virker særligt dominerende i landskabet eller er synlige over store afstande. Med fredningsnævnets og de pågældende vejmyndigheders tilladelse kan der opstilles skilte, der alene henviser til en næringsdrifts eller virksomheds beliggenhed.“

17. Til § 30, stk. 2 føjes ordene „herunder lysreklamer“.

18. Til § 34, stk. 1, føjes som 2. pkt.:

„Statsministeren bemyndiges til at overføre overfredningsnævnets adgang til at dispensere fra de i henhold til § 31 i lov nr. 140 af 7. maj 1937 om naturfredning som ændret ved lov nr. 129 af 13. april 1938 og lov nr. 339 af 25. juni 1940 godkendte fredningsplaner til et af de i henhold til foranstående bestemmelser nedsatte fredningsplanudvalg og således, at bestemmelserne i § 35, 4. og 5. pkt., samt § 36, 2. pkt., finder tilsvarende anvendelse.“

19. Til § 35 føjes som nyt stykke 2:

„Såfremt det kan forventes, at en ejendom, der påtænkes omfattet af en under udarbejdelse værende fredningsplan, vil blive anvendt på en måde, der må antages at komme i strid med planen, kan statsministeren efter begæring af et af de i § 34 nævnte udvalg nedlægge forbud mod en sådan anvendelse. Forbud kan kun nedlægges for ét år, men kan dog, hvor særlige omstændigheder taler herfor, forlænges for yderligere ét år.“

20. Til § 41 føjes som nyt stk. 2:

„Loven finder tillige anvendelse på de indre territoriale farvande og søterritoriet.“

Bemærkninger til lovforslaget.

Den nugældende lov om naturfredning nr. 140 af 7. maj 1937, der afløste naturfredningsloven fra 1917, har efter sin fremkomst gennemgået forskellige ændringer, bl. a. de ændringer, der — senest ved lov nr. 90 af 21. marts 1959 — gav mulighed for udarbejdelse af fredningsplaner for større områder.

Baggrunden for ønsket om at kunne tilvejebringe sådanne fredningsplaner er det stadigt stigende behov for på længere sigt at kunne friholde landskabeligt smukke arealer for bebyggelse. I forbindelse med den øgede inddragning af landbrugsarealer til beboelse — såvel til helårs- som til sommerbeboelse —, til industri, vejanlæg, havnebyggeri m. v. har det vist sig udelukket for de i henhold til loven nedsatte fredningsnævn i tilstrækkeligt omfang at sikre landskabelige skønhedsværdier imod ødelæggelse ved planløs anvendelse af hidtil frie arealer. Samtidig har den stigende levestandard og især den stedfundne motorisering gjort det i endnu højere grad ønskeligt at tilvejebringe rekreative arealer, frie badestrande, campingpladser o. lign. for almenheden.

For på længere sigt at kunne tilfredsstille disse krav til fredningsmyndighederne har statsministeriet efter den senest stedfundne ændring i naturfredningsloven nedsat fredningsplanudvalg for Thisted og Hjørring amter, for Ribe og Ringkøbing amter, for Randers amt, for Sønderjylland, for Holbæk amt, for Bornholms amt samt for Frederiksborg og Roskilde amtsråds kredse.

Under det systematiske planlægningsarbejde, der er udført af disse udvalg, og som er udtryk for en delvis ændring af fredningsarbejdet fra det konserverende til det mere konstruktive, har det vist sig, at man ikke på det foreliggende lovgrundlag har kunnet imødegå den stigende virksomhed med hensyn til udstykning til sommerhusgrunde af områder, der tænkes inddraget under fredningsplanerne, men for hvilke en fredningsplan endnu ikke er godkendt.

Denne virksomhed kan efter de gældende regler kun imødegås ved rejsning af fredningssager for de pågældende arealer. Da optagelse af et areal på en fredningsplan — hvilket skridt i sig selv kun er en foreløbig sikring af, at fredningsmyndighederne ved en ændring af arealets anvendelse får lejlighed til at tage stilling til spørgsmålet om det ønskelige i eventuel fredning — imidlertid ikke undtagelsesfrit bør sigte på fuldstændig friholdelse for enhver bebyggelse, men tillige kan være motiveret af et

ønske om udøvelse af en mere eller mindre vidtgående censur med arealets anvendelse, er rejsning af fredningssag ikke i alle sådanne tilfælde ubetinget ønskelig.

Tilsvarende har det vist sig vanskeligt for fredningsnævnene at tilvejebringe tilstrækkelig sikkerhed for en naturlig beskyttelse af arealer uden for fredningsplanudvalgenes virksomhedsområder.

Man har derfor fundet det ønskeligt at søge tilvejebragt en foreløbig sikring imod bebyggelser, som i fredningsmæssig — såvel som i byplanmæssig — henseende bør undgås. Hertil sigter ændringsforslagene henholdsvis nr. 12 og nr. 19, hvis gennemførelse tillige vil gøre det muligt yderligere at koordinere det allerede stedfindende planlægnings-samarbejde med byplan- og byreguleringsorganerne, hvorved bemærkes, at ændringsforslagene er i nøje samklang med de gældende love herom.

Med hensyn til de øvrige ændringsforslag skal bemærkes, at den stigende udstyknings- og bebyggelsesaktivitet tillige har gjort det ønskeligt at skærpe reglerne i naturfredningslovens § 2 om fredning af jordfaste fortidsminder (ændringsforslag nr. 1) og til at skabe hjemmel for en udvidet kontrol i forbindelse med bebyggelser ved søer og visse offentlige vandløb og veje, jfr. ændringsforslag nr. 15. Endvidere er det fundet ønskeligt at foretage visse ændringer i det eksisterende forbud mod friluftsklamer.

I det hele bemærkes, at det foreliggende ændringsforslag ikke tilsigter en gennemgribende fornyelse af naturfredningslovgivningen, men hovedsagelig kun en ajourføring af den bestående lov i overensstemmelse med den skete udvikling inden for naturfredningen. Visse af forslagene er således i alt væsentlig af teknisk eller redaktionel karakter, mens andre tilsigter at fjerne visse tvivlsspørgsmål med hensyn til forståelsen af vedkommende bestemmelse.

Til de enkelte forslag bemærkes:

ad 1. Lovens nuværende regel, der giver nationalmuseet og fredningsnævnet ret til i forening at fastlægge en 100 m beskyttelseszone for jordfaste fortidsminder, foreslås ændret således, at beskyttelseszonen fastlægges generelt ved loven, men således at navn og museum i forening kan meddele tilladelse til visse afvigelser i afgrænsningen.

Antallet af fredede fortidsminder reduceres stadig, og disse trues nu langt stærkere end tidligere,

hvor befolkningens veneration over for gravhøje m. v. var stærkere. Flere høje er gået til grunde på grund af indgreb, f. eks. udgravning umiddelbart op til højen.

ad 2 og 3. Fredningsnævnenes virksomhed er i stadig stigning, og det må forudses, at arbejdet i ganske enkelte amtsrådskredse ikke vil kunne bestrides af ét fredningsnævn.

ad 4. En tilsvarende regel har man tidligere måttet indfortolke på grundlag af forarbejderne til den nuværende naturfredningslov. Reglen tilsigter således blot udtrykkeligt at fastslå, at disse habilitetsregler også skal gælde for nævnsmedlemmer.

ad 5. Ifølge den gældende lovs § 9 påhviler det bygningskommissioner, sundhedskommissioner og politimestre at give fredningsnævnets formand meddelelse om påtænkte byggeforetagender m. v. Denne bestemmelse hidrører fra naturfredningsloven af 8. maj 1917, og under hensyn til den siden da skete udvikling inden for den offentlige administration foreslås, at den omhandlede meddelelesespligt pålægges enhver offentlig myndighed.

ad 6, 7, 8 og 9. Disse ændringer er af teknisk og redaktionel karakter og tilsigter en offentliggørelse af meddelelse om iværksatte fredninger for en videre kreds end hidtil og tilgodeser samtidig interesser hos de grundejere, mod hvis ejendom en fredningspåstand rettes, idet disse hidtil ikke altid er blevet tilstrækkeligt orienteret om sådanne sager. Af hensyn til ankemuligheden bibeholdes dog den orden, at udskrift af kendelsen tilstilles den, der har rejst sagen. Ved ændringen af ordene „nogen foranstaltning“ i den nuværende § 22 til ordet „noget“ har det været hensigten at tilkendegive, at forbuddet skal omfatte både faktiske og retlige dispositioner.

ad 10 og 11. Det stadigt voksende fredningsarbejde — ikke mindst i forbindelse med tilvejebringelse af de i naturfredningslovens § 37 nævnte arealer — i forbindelse med den siden naturfredningsloven af 1917 stedfundne prisudvikling og ændring i amtskommunernes indtægtsforhold har medført, at der er fremkommet ønsker om en nedsettelse af amtsfondenes bidrag til fredningserstatninger. På den anden side synes det under hensyn til det ønskelige i, at der ved enhver fredning ydes et vist lokalt økonomisk bidrag, ikke muligt at forøge statskassens andel i disse udgifter yderligere, og da fredninger og arealerhvervelser i meget betydelig udstrækning kommer bybefolkningerne til gode, foreslås det, at den del, der ikke udredes af statskassen, fordeles mellem amtsfonden og de i amtsrådskredsen beliggende købstadkommuner efter folketal i henhold til den senest

offentliggjorte folketælling (ændringsforslag 10). Dog opretholdes med en ændret formulering den hidtidige bestemmelse om, at også andre kommuner uden for amtsrådskredsen kan pålægges en passende del af erstatningen (ændringsforslag 11).

ad 12. Ikke mindst sommerhusbyggeriet, der i disse år vokser voldsomt i takt med det stigende velstandsniveau, med trafikvæsenets udvikling og med de store byers og forstæders voksende pladsnød, har vist tendenser til at sprede sig i særdeleshed netop på de steder, hvor naturen er mest uberørt og sårbar. Almenhedens hidtidige adgang til at nyde godt af sådanne områder indskrænkes derved hastigt. For tiden er det især de strande, der frembyder bademuligheder, det går ud over, og kun en offentlig regulering kan forhindre en successiv afspærring, som man tidligere har været vidne til, f. eks. ved Øresundskysten.

I forhold til de nuværende ejeres antal er det jo kun en ganske lille promille af den samlede ejer-masse, der får en øjeblikkelig økonomisk fordel ved at kunne sælge byggegrunde til stigende priser, og denne chance virkeliggøres ved en i forhold til ejerne helt tilfældig udvikling eller udvælgelse.

Det er derfor hensigten med den foreslåede bestemmelse at søge reserveret de nuværende landbrugsarealer til landbrug, således at de først frigives til anden erhvervsmæssig udnyttelse, herunder til bebyggelse, efter en saglig udvælgelse, der også tager hensyn til fredningsinteresser. Udtrykket „et på stedet naturligt formål, erhverv eller helårsbeboelse“ tilsigter — som i de gældende byplanlove — at sikre en sund og naturlig udvikling under de for det pågældende område til enhver tid gældende forudsætninger. Således kan de for landbrugs-, skovbrugs- og fiskerierhvervet nødvendige bygninger frit opføres.

Det må endvidere fremhæves, at bestemmelsen ikke alene er udtryk for en restriktiv politik, men i særdeleshed må ses på baggrund af den stedfindende positive planlægning.

ad 13. Den foreslåede tilføjelse tager blandt andet sigte på de tilfælde, hvor almenheden f. eks. ved alderstidshævd har erhvervet en ret til ophold og badning fra den frie strandbred.

ad 14. Ved den ændrede formulering af bestemmelsen har man lagt vægt på at opnå muligheden for at udelukke, at den frie færdselsret for almenheden gøres illusorisk ved nogen retlig eller faktisk disposition, f. eks. ved at strandbredden til væsentlig ulempe for almenheden udnyttes til motor-kørsel eller til start og landing af flyvemaskiner o. lign.

ad 15. De nuværende friholdelseszoner langs

strand og skov har vist sig yderst nyttige til at afværge den stigende bebyggelsesaktivitet, der truer med at lukke vore strande og skove inde bag en mur af udsigtsødelæggende bygninger. Tilsvarende betragtninger ligger til grund for den nu foreslåede bestemmelse, der ikke medfører noget absolut byggeforbud, men hjemler en kontrol, således at bebyggelsen kan holdes borte fra de mest sårbare steder. En kontrolzone på 300 m foreslås lagt langs søbredder, når søerne er mindst 3 ha store og langs offentlige vandløb med en bredde på mindst 5 m og en zone på mindst 100 m langs hovedlandeveje og landeveje.

ad 16 og 17. Den foreslåede ændring af reglerne i § 30 om friluftsklamer indebærer en skærpelse af den nugældende undtagelsesbestemmelse, idet den lovlige reklame skal være anbragt i umid-

delbar tilknytning til virksomheden og ikke som nu blot på den ejendom, hvorpå den pågældende virksomhed er beliggende. Bestemmelsen modificeres dog betydeligt ved, at der med nævnets og vejmyndighedernes tilladelse kan opstilles skilte, der, uden at indeholde egentlige reklamer, blot henviser til en virksomheds — f. eks. en kros — beliggenhed.

ad 18. Ændringen er af rent teknisk karakter.

ad 19. Bestemmelsen, der har sit forbillede i byplanlovens § 9, saneringslovens § 8 og vejbestyrelseslovens § 39, stk. 2, er som foran anført tænkt som en nødforanstaltning, der af udvalgene kan begæres anvendt til foreløbig sikring af et område, indtil en endelig plan herfor er blevet udarbejdet.

ad 20. Reglen tilsigter at afskaffe en uklarhed, der har hindret fredningsarbejde langs kysterne.